

Bizonyítási eljárás az egyenlő bánásmód megsértése esetén

Az Alkotmánybíróság egy nemrégiben megjelent határozatában rögzítette, hogy a tisztességes eljáráshoz való jog sérül abban az esetben, ha az eljáró hatóságok, bíróságok nem a törvényben meghatározott eljárási szabályokat, így a bizonyítási teherre vonatkozó rendelkezéseket alkalmazzák.

Az egyenlő bánásmód megsértése körében az általános szabályoktól eltérően osztott bizonyítási kötelezettség áll fenn, miszerint ha egy védett tulajdonsággal rendelkező személyt valamilyen hátrány ér, akkor vélelmezni kell, hogy azt a védett tulajdonsága miatt szenvedte el, és a védett tulajdonság és a hátrány közötti ok-okozati összefüggés bizonyítása a jogsértő személy hátrányára esik. Erre tekintettel, ha az egyenlő bánásmód hatóság a bepanaszolt felet terhelő kimentési bizonyítást a bepanaszolt fél helyébe lépve, mintegy hivatalból eljárva elvégzi, és a bepanaszolt felet nem nyilatkoztatja meg, úgy rendkívüli módon elnehezíti a hátrányos megkülönböztetés elszenvedőjének eljárásjogi pozícióját.

Az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdése kimondja, hogy „Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékoság, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja.”

Az egyenlő bánásmód követelményét az Alaptörvényen túl az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény rögzíti, amely szerint a Magyarország területén tartózkodó természetes személyekkel, ezek csoportjaival, valamint a jogi személyekkel és a jogi személyiséggel nem rendelkező szervezetekkel szemben azonos tisztelettel és körültekintéssel, az egyéni szempontok azonos mértékű figyelembevételével kell eljárni.

Az egyenlő bánásmód követelményének megsértését jelenti a közvetlen, illetve közvetett hátrányos megkülönböztetés, a zaklatás, a jogellenes elkülönítés, a megtorlás, valamint az ezekre adott utasítás. Hátrányos megkülönböztetésre különösen egy személy vagy csoport valós vagy vélt neme, faji hovatartozása, bőrszíne, nemzetisége, anyanyelve, fogyatékosága, vallási vagy világnézeti meggyőződése, politikai vagy más véleménye, családi állapota, szexuális irányultsága, nemi identitása, életkora alapján kerülhet sor.

Az ilyen típusú jogsértés miatti igények érvényesítésére személyiségi jog érvényesítése iránti, munkaügyi, közszolgálati jogviszonnyal kapcsolatos perben, fogyasztóvédelmi, foglalkoztatás-felügyeleti hatósági, szabálysértési hatósági eljárásban vagy az alapvető jogok biztosa előtti eljárásban kerülhet sor.

Amint azt az Alkotmánybíróság is kiemelte, amennyiben a jogsérelmet szenvedett fél valószínűsíti, hogy őt védett tulajdonsága miatt hátrány érte vagy ennek közvetlen veszélye fenyeget és a jogsértéskor – ténylegesen, vagy a jogsértő fél feltételezése szerint – rendelkezett valamely védett tulajdonsággal,

úgy vélelmezni kell az egyenlő bánásmód követelményének megsértését. A bepanaszolt félre hárul ekkor annak bizonyítása, hogy a jogsérelmet szenvedett fél által valószínűsített körülmények nem álltak fenn, vagy az egyenlő bánásmód követelményét ő megtartotta, illetve az adott jogviszony tekintetében nem volt köteles megtartani. Ez azt jelenti, hogy a bizonyítási érdek és a bizonyítási teher az általános szabályokhoz képest eltérően alakul az ilyen típusú ügyekben.

Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint az egyenlő bánásmód sérelmének bizonyítása csak az állam tevőleges hozzáállásával valósulhat meg, ezért az egyenlő bánásmód követelménye, mint alapjog érvényesülésének biztosítása érdekében az államot intézményvédelmi kötelezettség terheli. Ennek érdekében az egyenlő bánásmód megsértése kapcsán eljáró szervek a törvény értelmében kötelesek az igényérvényesítésre alkalmas eljáráshoz való hozzáférést biztosítani.

Összefoglalóan rögzíthető, hogy a hátrányos megkülönböztetés tilalmának sérelme nem állapítható meg a védett tulajdonság és az állított hátrány közötti ok-okozati kapcsolat fennállása nélkül, ennek megfelelően akkor beszélhetünk diszkriminációról, ha a hátrány és a védett tulajdonság között ok-okozati összefüggés áll fenn. Mindazonáltal az ok-okozati összefüggés bizonyításának terhe nem eshet a sérelmet elszenvedő félre, hiszen a hátrány valódi okát csak a jogsértés elkövetője ismerheti, így a jogsérelme vélelmezése esetén őt terheli a kimentési kötelezettség.